slijediti jedno načelo, a da to i ne ovisi samo o publici kojoj je priređeno izdanje namijenjeno. Iz dosad prikazanoga jasno je da će primjerice Fajdigina kronika zanimati i klasične filologe i germaniste i povjesničare različitih područja interesa. Uza sve te izazove, priređivački rad često nije primjereno vrednovan u pravilnicima o evaluaciji rada znanstvenika i omjer uloženoga vremena i truda s jedne strane i dobivenih bodova s druge često obeshrabruje upuštanje u takav pothvat.

Posljednjih desetljeća po pitanju objave franjevačkih izvora, pa tako i kronika, napravljen je znatan pomak: objavljene su kronike samostana u Slavonskom Brodu, Našicama i Vukovaru, kao više kronika koje su pisali franjevci Bosne Srebrene. Fajdigina *Bosnia Seraphica* po strukturi i sadržaju možda je više za usporedbu s djelima kao što su *Ramus viridantis olivae* Emerika Pavića ili *Epitome vetustatum Bosnensis provinciae* Filipa Lastrića. Vidljivo je, dakle, da većina navedenih djela obrađuje franjevačku prisutnost na istočnom rubu hrvatskoga povijesnog prostora, odnosno onaj dio koji je prilikom podjele 1514. pripao Bosni Srebrenoj. Priređivanje i objavljivanje rukopisa *Bosnia Seraphica* franjevca Mavra Fajdige tako otvara i olakšava istraživanje zapadnoga dijela. Ono u svakom pogledu predstavlja uspješan – i za slovensku i za hrvatsku humanistiku, kao svojevrsne baštinike povijesti hrvatsko-kranjske franjevačke provincije čijim je on bio članom – dragocjen i dobrodošao pothvat za koji Matej Hriberšek i tim koji je s njim sudjelovao u spomenutom procesu zaslužuju pohvale.

Rudolf Barišić

Vedran Klaužer, *Senjska kapetanija (1469. – 1746.). Vojnički život i slike ratnika na hrvatsko-osmanskom pograničju ranomodernog doba*, Zagreb: Hrvatski institut za povijest, 2025, 293 stranice

Knjiga *Senjska kapetanija (1469. – 1746.). Vojnički život i slike ratnika na hrvatsko-osmanskom pograničju ranomodernog doba* dr. sc. Vedrana Klaužera, višega znanstvenog suradnika na Odjelu za novovjekovnu povijest Hrvatskoga instituta za povijest u Zagrebu, djelo je u kojem se podrobno opisuje Senjska kapetanija (poslije natkapetanija), u kontekstu njezine obrambene svrhe od kraja druge polovine 15. do početka 18. stoljeća, kao jedna od najvažnijih točaka obrambene zone prema Osmanskom Carstvu.

Knjiga se sastoji od sedam cjelina podijeljenih na manja poglavlja. U *Uvodu* (1-17) autor daje opće informacije o Senjskoj kapetaniji u povijesnom kontekstu obrane od Osmanlija od njezina osnutka do ukidanja. Također opisuje strukturu djela te istraživačke izazove uslijed nesređenosti i nedostupnosti korištenoga arhivskoga gradiva. Uvod završava opisom metodologije i nužnih znanstvenih postupaka obrade gradiva.

Prva cjelina, naslovljena *Formiranje utvrdnog lanca – utvrde i teritorij Senjske kapetanije (1469. – 1746.)* (19-39), bavi se teritorijalnom podjelom područja prije i nakon nastanka Senjske kapetanije 1469. godine. Autor opisuje prostor samoga grada Senja i njegova distrikta, kao i njegove vlasnike i vlasnike okolnih feudalnih posjeda. Senj je prikazan kao važno sjecište trgovinskih putova i bitan lučki grad u Ugarsko-Hrvatskom Kraljevstvu. Utemeljenjem Senjske kapetanije 1469. pod Matijašem Korvinom, koji je grad uzeo Frankopanima, Senj je uspostavljen kao kraljevski posjed i sjedište kapetanije koja je pod sobom imala više manjih utvrda, a one su zajedno s drugim većim utvrdama u širem prostornom okružju

(Bihać, Skradin…) služile kao obrambena zona prema Osmanskom Carstvu. Gubitak Like i Krbave uslijed osmanske ekspanzije učinio je Senjsku kapetaniju prvom crtom obrane. Dolaskom Habsburgovaca Senjska kapetanija inkorporirana je u širi sustav obrane, a nedugo nakon toga i u kontekst Vojne krajine. Ferdinand Habsburški pokazao je interes za očuvanje kapetanije te je, iako skromnim, resursima osiguravao njezinu opskrbu novcem i ljudstvom.

Druga cjelina nosi naziv *Karakter vojne službe u Senjskoj kapetaniji* (39-65) i bavi se pitanjem položaja službe kapetana Senjske kapetanije između vladara i stanovništva grada Senja, kao i društvenim stanjem stanovništva. Služba senjskoga kapetana bila je namijenjena pripadnicima nižega plemstva vjernog vladaru. Za vrijeme Matijaša Korvina ban je mogao izabrati kapetana, a za vrijeme Vladislava II. Jagelovića ban je u isto vrijeme mogao biti i kapetan – spajajući tako dvije bitne pozicije. Autor navodi i opisuje sve ovlasti i dužnosti kapetana te njegov položaj smješta u društvenu strukturu grada Senja. Naime, stanovništvo Senja, tipičnoga kasnosrednjovjekovnoga obalnoga grada, bilo je podijeljeno na patricije, građane i običan puk, s različitim privilegijima i pravima koja su im osigurana statutom grada. Uzimajući to u obzir, autor navodi da je kapetan (a i vladar) morao ta prava potvrditi i poštovati. Kapetan je imao ograničeno pravo djelovanja u gradskoj jurisdikciji, što nije značilo da to pravilo nije kršio. On je čak u vladarevo ime upravljao i ugostiteljskim objektom unutar grada – krčmom čiji je prihod prikupljao uime vladara. Kapetanovo je glavno zaduženje bilo skrbiti se o vojnicima kapetanije i njihovim plaćama, koje je ponekad morao isplatiti iz vlastitih prihoda.

Treća cjelina rada, *Vojna struktura* (67-114), bavi se načinima regrutacije vojnika, strukturom vojske i časničkoga sloja. Autor razlaže načine na koje je Senjska kapetanija dobivala osoblje za vojnu službu. Kapetanija je punila svoje redove kraljevskim trupama, banderijima, plaćenicima (martolozi), Vlasima te stanovništvom grada. Posebno je naglašeno da je vojna služba kao plaćeno zanimanje bila privlačna lokalnom stanovništvu zbog mogućnosti bogaćenja i društvenoga uspona. Autor je vrlo iscrpno opisao sve vojne pozicije i načine plaćanja vojnika te vojnoga vrha. Opisane su i pomoćne terenske vojne skupine koje su povremeno služile za odrađivanje raznih vojnih operacija poput obrane ili izviđanja.

U četvrtoj cjelini knjige pod naslovom *Naoružanje* (115-129) autor vrlo detaljno i s pregršt ilustracija opisuje hladno i vatreno oružje te načine njegove nabave. Navodi razne vrste kopalja, dalekometnoga oružja te topništva koje su se koristile u Senjskoj kapetaniji u ranomoderno doba. Poseban naglasak stavlja na topove, čija su izrada i dopremanje zahtijevali velike novčane izdatke i vladarev angažman.

Peta cjelina nosi naziv *Financiranje i opskrba* (129-166). Ovdje su opisani i analizirani načini osiguravanja novčanih sredstava za održavanje Senjske kapetanije od njezina početka do 1712. godine. Vladari su bili dužni novčano uzdržavati kapetaniju, no održavanje su ponekad morali provoditi i sami kapetani. Kapetan je nerijetko samostalno morao osiguravati sredstva za isplatu vojnika, što bi mu poslije bilo nadoknađeno. Nije bilo neuobičajeno ni da dio financijskih sredstava pristiže iz Papinske kurije ili Mletačke Republike s ciljem osnaživanja obrambene linije prema Osmanlijama da njihove zemlje ne bi došle u neposrednu opasnost. Tijekom habsburške vladavine postojali su razni problemi u opskrbi, pogotovo u početnim godinama formiranja Senjske kapetanije, što je dovodilo do isplate plaća u soli ili suknu. Novac namijenjen održavanju i financiranju Senjske kapetanije osiguravali su i staleži Unutrašnjoaustrijskih zemalja, nastojeći osigurati zaštitu od osmanskih upada i pljački. Posebno je detaljno obrađen prijedlog Ivana Lenkovića o načinu uštede

prilikom financiranja obrane od Osmanlija. Pri kraju cjeline autor donosi analizu isplatnoga računa koji je 1563. godine sastavio Hans Khisl zum Khalltenprun. Iz analize doznajemo informacije o iznosima plaća za obnašatelje viših službi unutar kapetanije te o iznosu osiguranom za održavanje Hrvatske krajine i plaćanje vojnika. Autor spominje i imena nositelja vojnih službi u Hrvatskoj krajini te iznose koje su zaprimili. Koristi se i tablica troška vojnoga postava Primorske krajine 1712. godine.

Šesta cjelina knjige, naslovljena *Vojne aktivnosti* (167-198), tematizira različite vojne aktivnosti i događaje na području Senjske kapetanije od osnutka do 1730-ih. Autor opisuje borbe vladara s Frankopanima oko Senja i njihovih feudalnih područja uopće te sukobe krajiške vojske s Mlecima i Osmanlijama. Posebno je naglašena uloga dojavljivača i čardaklija, kao i doušnika te vojne pošte. Oni su svi zajedno tvorili komunikacijsku mrežu koja je omogućavala brzo ofenzivno ili defenzivno vojno djelovanje. Autor donosi detaljne informacije o količini ljudstva i konja, kao i troškovima održavanja spomenute mreže. Učinkovitost takva sustava dokazana je raznim primjerima djelovanja u sklopu takozvanoga malog rata. Ta vrsta ratovanja rezultirala je ekonomskim bogaćenjem stanovnika Senja i kapetanije uopće zahvaljujući raznim vrstama plijena ili otkupnine. Mali rat bio je diplomatski problem tijekom primirja Habsburške Monarhije s Mletačkom Republikom, što na kraju dovodi do preseljenja poznatih uskoka na područje Žumberka.

U *Epilogu* (199-200) autor opisuje proces ukidanja kapetanija na granici s Osmanskim Carstvom, među kojima je bila i Senjska. Na pograničnom području uvedeno je novo, pukovnijsko uređenje, a Senj i njegova okolica postali su dio Austrijskoga primorja pod Tršćanskom intendancom. Na stranicama 201-205 slijedi *Zaključak*.

Tekst studije dopunjavaju brojni prilozi: karte (11), slike (12), tablice (22) i prijepisi dokumenata (10). Izdanje je opremljeno popisom kratica te popisom karata, slika, tablica i priloga u tekstu. Na kraju se nalazi popis izvora i literature te sažetak na engleskom jeziku.

Knjiga *Senjska kapetanija (1469. – 1746.). Vojnički život i slike ratnika na hrvatsko-osmanskom pograničju ranomodernog doba* pruža detaljan uvid u nastanak, djelovanje, ustrojstvo i kraj Senjske kapetanije – dijela vojnokrajiškoga sustava koji je najduže izdržao razna ratna djelovanja. Korištenjem uistinu mnogobrojnih primjera, ilustracija, tablica i karata dr. sc. Vedran Klaužer osigurao je čitatelju dublji uvid u temu svake cjeline knjige. Raščlanjivanjem raznih financijskih izvještaja osobito je naglasio količinu novčanih sredstava potrebnih za održavanje Senjske kapetanije i njezina vojnoga osoblja. Naposljetku je istaknuo važnost i konzistentnost Senjske kapetanije u raznim ratnim djelovanjima. Dr. sc. Klaužer je ovom knjigom iznimno doprinio domaćoj historiografiji te otvorio mnogostruke mogućnosti za daljnja istraživanja slične tematike.

Šimun Stunković

Juraj Balić, *„Naši životi pripadaju caru": prikaz ratovanja i vojničkog života u XVIII. stoljeću na primjeru Ličke pukovnije*, Zagreb: Hrvatski institut za povijest, 2025, 510 stranica

Na izmaku 2025. godine u izdanju Hrvatskog instituta za povijest (Zagreb) svijetlo dana je ugledala znanstvena monografija Jurja Balića pod naslovom *„Naši životi pripadaju caru": prikaz ratovanja i vojničkog života u XVIII. stoljeću na primjeru Ličke pukovnije*. U međuvremenu je djelo odlikovano strukovnom nagradom „Mirjana Gross" za najbolju knjigu objavljenu iste godine. Balić je, sukladno najsuvremenijim